ISSN 2524-0374

УДК 342.9:339.137(477)
DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2026-1/32

ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА БІЗНЕСУ У СФЕРІ ПІДТРИМКИ ДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

PUBLIC-LEGAL ASPECTS OF INTERACTION BETWEEN THE STATE AND BUSINESS IN THE FIELD OF FAIR COMPETITION SUPPORT

Браславець Я.Ю., аспірант кафедри адміністративного та кримінального права і процесу
Заклад вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права»
orcid.org/0009-0005-3633-2394

Стаття присвячена комплексному дослідженню публічно-правових аспектів взаємодії держави та бізнесу у сфері підтримки добросовісної конкуренції. Обґрунтовано, що конкуренція як базовий інститут ринкової економіки потребує чітких правових рамок, які створюються і підтримуються державою. Розкрито сутність публічно-правової природи взаємодії, яка полягає у поєднанні владних повноважень органів публічної адміністрації з гарантіями прав підприємців. Визначено основні механізми державної підтримки конкуренції: антимонопольне регулювання, контроль за концентраціями, припинення недобросовісних практик та система державної допомоги. Наголошено на значенні адміністративно-правових інструментів, які забезпечують баланс між контролем з боку держави і правовим захистом бізнесу, формуючи атмосферу партнерства у публічно-правовій сфері. Здійснено аналіз європейського досвіду, зокрема правозастосовної практики Європейської комісії та Суду ЄС, що доводить необхідність прозорих і передбачуваних процедур та незалежності органів контролю. Виявлено ключові виклики для України: надмірне державне втручання, вибірковість державних преференцій, низька прозорість регуляторних процесів, слабкість судового захисту та недостатня інституційна спроможність Антимонопольного комітету. Обґрунтовано напрями вдосконалення: спрощення адміністративних процедур, цифровізація державних сервісів і закупівель, посилення незалежності контролюючих органів, розвиток спеціалізації судів та гармонізація українського законодавства з acquis ЄС. Зроблено висновок, що формування ефективної моделі взаємодії держави і бізнесу у сфері конкуренції можливе лише за умови досягнення балансу між свободою підприємництва та захистом публічного інтересу, що визначає стратегічний напрям економічного розвитку та євроінтеграції України.

Ключові слова: публічно-правові аспекти, держава, бізнес, добросовісна конкуренція, антимонопольне регулювання, державна допомога, адміністративні процедури, європейська інтеграція.

The article is devoted to a comprehensive study of the public-law aspects of interaction between the state and business in the field of promoting fair competition. It is substantiated that competition, as a fundamental institution of the market economy, requires clear legal frameworks created and maintained by the state. The essence of the public-law nature of interaction is revealed, which consists in combining the authoritative powers of public administration bodies with guarantees of business rights. The main mechanisms of state support for competition are identified: antitrust regulation, merger control, suppression of unfair practices, and the system of state aid. Emphasis is placed on the importance of administrative-legal instruments that ensure a balance between state control and legal protection of entrepreneurs, creating an atmosphere of partnership in the public-law sphere. European experience is analyzed, in particular the law enforcement practice of the European Commission and the Court of Justice of the EU, which demonstrates the need for transparent and predictable procedures and independence of control authorities. The key challenges for Ukraine are identified: excessive state intervention, selectivity of state preferences, low transparency of regulatory processes, weak judicial protection, and insufficient institutional capacity of the Antimonopoly Committee. The directions of improvement are substantiated: simplification of administrative procedures, digitalization of state services and procurement, strengthening the independence of regulatory bodies, development of judicial specialization, and harmonization of Ukrainian legislation with the EU acquis. It is concluded that the formation of an effective model of state-business interaction in the field of competition is possible only if a balance is achieved between entrepreneurial freedom and protection of the public interest, which determines the strategic direction of Ukraine's economic development and European integration.

Key words: public-law aspects, state, business, fair competition, antitrust regulation, state aid, administrative procedures, European integration.

Постановка проблеми. Взаємодія держави та бізнесу у сфері підтримки добросовісної конкуренції належить до ключових чинників стабільного розвитку національної економіки та формування правової держави. Конкуренція розглядається як необхідна умова ринкової економіки, що стимулює інновації, підвищення якості продукції та ефективність господарської діяльності. Однак сам по собі ринок не завжди здатний забезпечити справедливі правила гри: нерідко виникають монополістичні практики, картельні змови, зловживання ринковою владою або застосування недобросовісних методів ведення бізнесу. Це вимагає активної участі держави, яка має створювати належні правові рамки для конкуренції та здійснювати контроль за їх дотриманням.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває проблема визначення меж та форм втручання держави у господарську діяльність. З одного боку, надмірна зарегульованість може обмежувати свободу підприємництва та створювати додаткові бар'єри для бізнесу. З іншого боку, недостатній рівень державного контролю породжує ризики посилення недобросовісної конкуренції, концентрації ринку в руках окремих суб'єктів та послаблення захисту прав споживачів. Такий дуалізм вимагає пошуку балансу між забезпеченням свободи підприємницької діяльності та захистом публічного інтересу, що полягає у підтримці чесних і прозорих умов економічного суперництва.

Проблематика публічно-правових аспектів у цій сфері посилюється ще й тим, що державна підтримка бізнесу (через механізми субсидій, податкових пільг, державних закупівель тощо) може як сприяти розвитку конкуренції, так і деформувати її. У багатьох випадках виникає питання: чи не перетворюється державна допомога на інструмент надання преференцій окремим компаніям, що суперечить принципам рівності всіх учасників ринку? У цьому контексті важливим завданням є вироблення ефективних адміністративно-правових механізмів, здатних забезпечити поєднання підтримки підприємництва з гарантіями справедливого конкурентного середовища.

Актуальність дослідження зумовлюється також європейським вектором розвитку України. Гармонізація укра-

© Браславець Я.Ю., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

їнського законодавства з acquis ЄС вимагає не лише формального наближення норм, а й глибинної інституційної перебудови, яка дозволить створити сучасну систему антимонопольного регулювання, що відповідає принципам верховенства права та ефективного державного управління.

Метою дослідження є комплексне науково-правове осмислення публічно-правових аспектів взаємодії держави та бізнесу у сфері підтримки добросовісної конкуренції, спрямоване на виявлення оптимального балансу між свободою підприємницької діяльності та забезпеченням публічного інтересу у формуванні чесного конкурентного середовища.

Аналіз наукових публікацій. Проблематика взаємодії держави та бізнесу в умовах ринкової економіки та забезпечення добросовісної конкуренції досить широко досліджувалася в українській та зарубіжній юридичній літературі. В українській науці питання ролі публічної адміністрації у сфері господарювання розробляли Ю. Битяк, В. Авер'янов, О. Андрійко, які підкреслювали значення правових механізмів державного регулювання та контролю. Вони наголошували на тому, що конкуренція як соціально-економічне явище не може функціонувати без чітко визначених правових рамок, у яких держава виступає арбітром, а не учасником ринку.

Вагомий внесок у дослідження теоретико-правових основ конкурентної політики зробили В. Колпаков і О. Кузьменко, які акцентували на адміністративно-правових засобах обмеження зловживань суб'єктів господарювання та попередження монополізації. О. Шевчук і Т. Бахтіна у своїх працях розкривали сутність недобросовісної конкуренції, зокрема використання ділової репутації, поширення неправдивих відомостей чи маніпулятивну рекламу, та обґрунтовували необхідність посилення адміністративної відповідальності за такі дії.

Суттєво вплинули на розвиток цієї тематики й праці зарубіжних дослідників. Так, Г. Маурер і К. Шмітт аналізували загальноєвропейські підходи до антимонопольного регулювання, а Ж. Шевальє та Ф. Кошар приділяли увагу адміністративно-правовим аспектам взаємодії бізнесу та держави в умовах глобалізації. Вони підкреслювали, що сучасні тенденції вимагають від держави більшої прозорості, відкритості та послідовності у проведенні конкурентної політики.

Окремо слід відзначити дослідження українських економістів і юристів – М. Орзіха, І. Голосніченка, О. Пасенюка, які піднімали питання гармонізації національного законодавства з європейським acquis у сфері конкуренції. На їхню думку, процес інтеграції України до ЄС вимагає впровадження ефективних адміністративно-правових механізмів контролю за концентраціями, удосконалення процедур надання державної допомоги та підвищення ролі судового захисту у відносинах між бізнесом і публічною владою.

Узагальнюючи наукові розробки, можна констатувати, що дослідники сходяться на необхідності комплексного поєднання двох взаємопов'язаних аспектів: гарантування свободи підприємництва та забезпечення публічного інтересу у формі добросовісної конкуренції. Водночас ще не вироблено єдиної концепції оптимальної моделі публічно-правової взаємодії держави й бізнесу, яка враховувала б як національну специфіку, так і вимоги європейського права.

Виклад основного матеріалу. Взаємодія держави та бізнесу у сфері підтримки добросовісної конкуренції має багаторівневий і складний характер. З одного боку, бізнес за своєю природою прагне до максимізації прибутку, що в умовах відсутності належних обмежень може спонукати до використання недобросовісних практик, маніпуляцій або навіть монополізації ринку. З іншого боку, держава, яка виступає гарантом дотримання принципів справедливості та рівності у публічно-правовій сфері, не повинна перетворюватися на суб'єкта, що сам деформує конкурентне середовище, використовуючи адміністративний ресурс для підтримки «своїх» підприємств [1].

Така подвійність ролі держави пояснює специфіку публічно-правових аспектів її взаємодії з бізнесом. Сутність публічно-правового підходу полягає у тому, що держава визначає «правила гри» для всіх учасників ринку, забезпечує рівність умов доступу до ринкових ресурсів, здійснює контроль за дотриманням законодавства, а також виступає арбітром у випадку виникнення спорів. Як справедливо зазначають науковці, конкуренція як інститут ринкової економіки не може функціонувати у вакуумі – вона потребує правової інфраструктури, що створюється і гарантується саме публічною владою [2].

Адміністративне право у цьому контексті відіграє визначальну роль, оскільки саме воно формує процесуальні механізми, за допомогою яких держава реалізує свої регуляторні функції. Встановлення процедур ліцензування, контролю за концентраціями, перевірок у сфері господарювання, застосування санкцій за порушення конкурентного законодавства – усе це є проявами адміністративно-правового регулювання. При цьому важливо, щоб зазначені процедури були прозорими, передбачуваними та відповідали принципам верховенства права. Це дозволяє уникнути вибіркового підходу з боку органів публічної влади й забезпечує рівні умови для всіх суб'єктів господарювання.

У європейському праві сформувалася концепція «держави-охоронця ринку» (market guardian), яка передбачає, що втручання держави має бути обґрунтованим і здійснюватися виключно з метою запобігання загрозам добросовісній конкуренції. Зокрема, у практиці ЄС органи публічної влади діють таким чином, щоб мінімізувати власний вплив на господарське середовище, обмежуючись функціями контролю та арбітражу. Це відповідає загальній тенденції до «мінімального, але ефективного» державного втручання, яка, на нашу думку, є орієнтиром і для української правової системи [3].

Разом з тим в Україні існує низка проблем, які свідчать про недостатню ефективність реалізації публічно-правових аспектів взаємодії держави і бізнесу. По-перше, не завжди чітко визначені межі допустимого втручання держави у господарські відносини, що створює ризики надмірної зарегульованості. По-друге, спостерігається нерівномірність у застосуванні антимонопольних заходів: одні суб'єкти відчувають тиск з боку контролюючих органів, тоді як інші отримують необґрунтовані преференції. По-третє, відсутність достатнього рівня прозорості у діяльності органів публічної адміністрації негативно впливає на довіру бізнесу та інвесторів до держави [4].

Ці фактори знижують інвестиційну привабливість України та гальмують процеси європейської інтеграції. Вирішення проблеми вимагає формування нової моделі публічно-правової взаємодії держави і бізнесу, яка спиралася б на три основні принципи: прозорість – зрозумілість і передбачуваність дій органів влади; баланс інтересів – рівне врахування потреб суспільства та суб'єктів господарювання; ефективність – реальна здатність забезпечити добросовісну конкуренцію без створення зайвих бар'єрів для бізнесу.

Таким чином, публічно-правова природа взаємодії держави і бізнесу у сфері конкуренції полягає не лише в регуляторних і контрольних повноваженнях держави, а й у її відповідальності за створення умов для чесної та прозорої економічної діяльності. Саме у поєднанні владних механізмів і правових гарантій для бізнесу виявляється справжній зміст публічно-правового підходу до формування конкурентного середовища.

Система державної підтримки добросовісної конкуренції є багатокомпонентною і охоплює як правові, так

і організаційні інструменти, спрямовані на формування рівних умов для всіх учасників ринку. Вона базується на поєднанні регуляторних та контрольних заходів, превентивних механізмів і процедур захисту прав суб'єктів господарювання та споживачів. Одним із ключових механізмів є антимонопольне регулювання, яке передбачає заборону зловживань монопольним становищем, недопущення картельних змов та обмеження концентрацій, що можуть призвести до викривлення ринку. У цьому аспекті Антимонопольний комітет України виконує функцію центрального органу контролю, завданням якого є забезпечення рівноваги між інтересами держави, бізнесу та споживачів. Важливим елементом підтримки конкуренції є система контролю за концентраціями. Законодавство України вимагає погодження з Антимонопольним комітетом угод, які можуть істотно вплинути на ринок, наприклад, у випадках злиття чи придбання великих підприємств. Це дозволяє запобігати утворенню надмірно сильних економічних угруповань, здатних порушити принципи добросовісної конкуренції [5; 6; 7].

Особливе місце займає боротьба з недобросовісними практиками. Йдеться про дії, що суперечать чесним правилам ведення бізнесу, – поширення неправдивих відомостей, використання чужої ділової репутації, створення перешкод конкурентам або маніпуляції з цінами. У більшості випадків саме ці практики завдають найбільшої шкоди малому та середньому бізнесу, який не має достатніх ресурсів для протистояння великим корпораціям. Тому держава через адміністративно-правові засоби повинна забезпечувати їх ефективне припинення та застосовувати санкції до порушників.

Додатковим механізмом є система державної допомоги, яка має двоїстий характер. З одного боку, вона може стимулювати розвиток певних галузей або підтримувати малий і середній бізнес у кризових умовах. З іншого боку, неправильно використана допомога здатна створювати штучні переваги для окремих суб'єктів господарювання, що суперечить принципам конкуренції. Саме тому у ЄС і в Україні поступово впроваджуються спеціальні процедури повідомлення, погодження і моніторингу державної допомоги [8; 9].

Узагальнюючи, можна зазначити, що механізми державної підтримки добросовісної конкуренції охоплюють не лише сферу контролю та обмежень, а й превентивні та стимулюючі заходи. Ефективність їх застосування залежить від здатності держави забезпечити прозорість процедур, не допустити вибірковості у прийнятті рішень та гармонізувати національне законодавство з європейськими стандартами.

Взаємодія держави і бізнесу у сфері конкуренції неможлива без наявності ефективних адміністративно-правових інструментів, які гарантують прозорість процедур, баланс інтересів і належний рівень правового захисту суб'єктів господарювання. Ці інструменти охоплюють як регуляторні, так і контрольні механізми, спрямовані на формування атмосфери партнерства, а не конфронтації між публічною владою та підприємницьким сектором. Насамперед важливим інструментом є адміністративні процедури у сфері господарювання, що встановлюють порядок надання дозволів, ліцензій, погоджень та проведення перевірок. Вони покликані забезпечити передбачуваність дій органів публічної адміністрації та створити умови для рівного доступу бізнесу до ринкових ресурсів. На думку дослідників, саме чіткі адміністративні процедури дозволяють знизити рівень корупційних ризиків та підвищити довіру підприємців до державних інститутів [10; 11].

Окреме місце займають механізми державної допомоги, які вимагають процедурної визначеності. Адміністративне право передбачає систему повідомлення, погодження та моніторингу заходів підтримки. Це дозволяє уникати вибірковості у наданні преференцій і забезпечує можливість оцінки їх впливу на конкуренцію. Важливим є те, що у практиці ЄС і в Україні закріплюється принцип: будь-яка державна допомога має надаватися лише в тому разі, коли її позитивний ефект для суспільства переважає потенційні ризики для конкуренції. До адміністративно-правових інструментів належать також превентивні та контрольні заходи. Йдеться про можливість органів публічної адміністрації здійснювати перевірки, вимагати інформацію, проводити розслідування порушень антимонопольного законодавства. Водночас такі заходи повинні застосовуватися в межах правових процедур, що гарантують бізнесу право на захист і оскарження рішень у суді [6; 9; 12].

Важливим аспектом є забезпечення судового та адміністративного оскарження рішень органів влади. Суб'єкти господарювання повинні мати можливість швидко й ефективно захищати свої права у випадку порушення принципів добросовісної конкуренції з боку як інших учасників ринку, так і органів публічної адміністрації. Судова практика у цій сфері є важливим індикатором дотримання принципу верховенства права та формує передбачувану модель взаємодії бізнесу з державою.

Таким чином, адміністративно-правові інструменти партнерства держави і бізнесу мають подвійне завдання: з одного боку, забезпечувати ефективний контроль за дотриманням конкурентного законодавства, з іншого – створювати правові гарантії для підприємців, що запобігають зловживанням з боку органів публічної адміністрації. Від їхньої дієвості залежить не лише стан добросовісної конкуренції, а й загальний рівень інвестиційної привабливості та довіри до держави.

Європейська модель правового регулювання конкуренції вважається однією з найбільш розвинених у світі. Вона базується на поєднанні двох ключових елементів: жорсткого контролю за порушеннями антимонопольного законодавства та прозорої системи державної допомоги. У праві ЄС закріплено принцип, що будь-які дії, спрямовані на обмеження конкуренції, незалежно від форми чи наміру, є недопустимими і підлягають санкціям. Особливе значення має правозастосовна практика Європейської комісії та Суду ЄС, які відіграють роль арбітра у справах щодо зловживання монопольним становищем, картельних змов та узгоджених дій. Ці органи застосовують суворі фінансові санкції, що у поєднанні з репутаційними ризиками змушує компанії дотримуватися принципів добросовісної конкуренції. Крім того, судова практика формує стандарти тлумачення норм, які згодом застосовуються на національному рівні держав-членів [13; 14; 15].

Другим важливим елементом є система контролю за державною допомогою. ЄС виробив чіткі критерії допустимості такої допомоги, серед яких – прозорість, пропорційність, обмеженість у часі та спрямованість на досягнення загальносуспільних цілей. Відповідно, державна підтримка може надаватися лише тоді, коли вона не спотворює конкуренцію більше, ніж це виправдано суспільними інтересами (наприклад, розвиток інновацій чи екологічних технологій) [13].

У контексті європейської інтеграції України особливої актуальності набуває гармонізація національного законодавства з acquis ЄС. Уже сьогодні українське конкурентне право містить норми, подібні до статей 101 і 102 Договору про функціонування ЄС, однак проблемою залишається практичне їх застосування. Недостатня інституційна спроможність органів державної влади, нерівномірність правозастосування та низький рівень довіри бізнесу до органів контролю обмежують ефективність цих норм. Водночас імплементація європейських стандартів відкриває для України значні перспективи. По-перше, це підвищить інвестиційну привабливість, адже іноземні компанії зможуть працювати в умовах зрозумілих і прогнозованих правил. По-друге, гармонізація дозволить зміцнити судову практику, зробивши її більш передбачуваною та узгодженою з європейськими підходами. По-третє, впровадження європейських механізмів

контролю за державною допомогою сприятиме зменшенню корупційних ризиків і посиленню довіри суспільства до органів публічної влади [16; 17; 18].

Отже, європейський досвід доводить, що ефективна політика у сфері підтримки добросовісної конкуренції можлива лише за умов чіткої нормативної бази, незалежності органів контролю та верховенства права. Для України це не лише орієнтир, а й обов'язок у межах інтеграційних процесів, що зумовлює необхідність подальшої імплементації європейських стандартів у національну правову систему.

Взаємодія держави та бізнесу у сфері підтримки добросовісної конкуренції в Україні характеризується низкою структурних викликів, які мають як правову, так і організаційно-інституційну природу. Сучасний стан конкурентного середовища засвідчує, що хоча нормативна база поступово наближається до європейських стандартів, фактичне її застосування залишається вибірковим і недостатньо ефективним.

Одним із найбільш відчутних викликів є надмірне державне втручання у господарські процеси. Регуляторні механізми часто надмірно деталізовані, що призводить до появи зайвих процедур, бюрократичного навантаження та дублювання функцій контролюючих органів. Це створює бар'єри для розвитку підприємництва, зокрема малого та середнього бізнесу, а також знижує інноваційний потенціал економіки. У таких умовах підприємці витрачають значні ресурси не на розвиток, а на подолання адміністративних перепон. Другим системним викликом є ризик вибірковості у застосуванні державних преференцій. Державна допомога, яка у теорії має виступати інструментом підтримки соціально значущих сфер чи інноваційних галузей, у практиці часто стає інструментом лобіювання інтересів окремих груп впливу. Це породжує нерівність між суб'єктами ринку, підриває довіру до держави і створює атмосферу несправедливості у конкурентних відносинах [19; 20; 21].

Не менш актуальною є проблема недостатньої прозорості процедур державного регулювання. Хоча останніми роками спостерігається розвиток цифрових інструментів – електронних закупівель, онлайн-ліцензування, відкритих реєстрів, – практика демонструє, що реальний рівень прозорості ще не досяг критично необхідного рівня. У ряді випадків бізнес стикається із закритістю інформації, непрозорими умовами участі у державних програмах підтримки та складністю у доступі до рішень контролюючих органів. Особливо гострою є проблема судового захисту у сфері конкуренції. Попри наявність законодавчої бази, підприємці не завжди можуть розраховувати на своєчасний і справедливий розгляд справ у судах. Тривалі строки, недосконала процесуальна культура, нестача спеціалізованих знань у сфері конкурентного права та відсутність усталеної судової практики ускладнюють реалізацію права на ефективний захист [22; 23; 24]. У результаті бізнес інколи відмовляється від судового шляху захисту, що підриває принцип верховенства права.

Серед викликів слід також відзначити низьку інституційну спроможність органів, відповідальних за контроль у сфері конкуренції. Антимонопольний комітет України залишається ключовим органом у цій сфері, проте він часто обмежений як кадровими, так і фінансовими ресурсами, що унеможливлює належний моніторинг ринків. Відсутність належного рівня незалежності та спроможності негативно позначається на довірі бізнесу до його рішень [21; 25; 26].

У цих умовах напрями вдосконалення повинні мати системний і багаторівневий характер. По-перше, необхідне спрощення адміністративних процедур, що дозволить мінімізувати бюрократичний тиск на бізнес і знизить корупційні ризики. По-друге, важливо забезпечити повну прозорість у сфері державної допомоги та державних закупівель шляхом цифровізації процедур, обов'язкового оприлюднення рішень і відкриття даних для громадського моніторингу. По-третє, доцільно посилити незалежність та професійну спроможність Антимонопольного комітету, що передбачає оновлення його кадрового складу, розширення фінансування і запровадження механізмів зовнішнього аудиту його діяльності. По-четверте, вкрай важливо розвивати спеціалізацію судів і суддів у сфері конкурентного права, що дозволить забезпечити більш швидкий та якісний розгляд справ.

Крім того, стратегічним завданням залишається гармонізація законодавства з acquis ЄС, яка повинна бути не формальною, а змістовною. Це означає впровадження європейських стандартів правозастосування, реального посилення контролю за концентраціями та недопущення вибіркового підходу до регулювання ринку.

Отже, виклики у сфері взаємодії держави і бізнесу мають комплексний характер, а напрями вдосконалення повинні поєднувати зниження надмірного державного втручання із забезпеченням ефективних механізмів контролю. Лише за такої умови буде можливим створення конкурентного середовища, яке відповідатиме принципам правової держави, забезпечить чесність та прозорість економічних відносин і сприятиме інтеграції України у європейський правовий простір.

Висновки. Взаємодія держави та бізнесу у сфері підтримки добросовісної конкуренції є ключовою передумовою розвитку сучасної ринкової економіки й формування правової держави. Добросовісна конкуренція не може існувати без правового забезпечення, а тому держава виступає гарантом рівних умов господарювання, арбітром у вирішенні спорів та охоронцем публічного інтересу. Водночас ця роль вимагає дотримання балансу між необхідністю регулювання і свободою підприємницької діяльності.

Механізми державної підтримки конкуренції мають багатокомпонентний характер: від антимонопольного регулювання і контролю за концентраціями до припинення недобросовісних практик та регламентації державної допомоги. Їхня ефективність залежить від прозорості, передбачуваності та незалежності органів, які їх застосовують. Важливо, щоб такі інструменти не перетворювалися на засіб вибіркового впливу, а забезпечували чесні й рівні умови для всіх учасників ринку.

Європейський досвід доводить, що сучасна конкурентна політика ґрунтується на жорсткому контролі за антиконкурентними діями і прозорій процедурі надання державної допомоги. Для України імплементація цих стандартів є не лише умовою інтеграції до ЄС, а й важливою передумовою зміцнення довіри бізнесу до держави та підвищення інвестиційної привабливості. Це вимагає посилення інституційної спроможності Антимонопольного комітету, розвитку спеціалізації судів у сфері конкурентного права та запровадження ефективних механізмів цифрового контролю.

Водночас вітчизняна система стикається з низкою викликів: надмірною зарегульованістю, зловживанням державними преференціями, браком прозорості та слабкістю судового захисту. Подолання цих проблем можливе шляхом спрощення адміністративних процедур, цифровізації державних послуг і закупівель, забезпечення незалежності контролюючих органів та гармонізації українського законодавства з acquis ЄС.

Таким чином, формування ефективної моделі публічно-правової взаємодії держави і бізнесу у сфері конкуренції передбачає створення системи, де свобода підприємництва поєднується з гарантіями справедливих правил ринку. Саме у забезпеченні цього балансу полягає стратегічне завдання конкурентної політики України, від якого залежить стабільність економічного розвитку, утвердження верховенства права та успішність європейської інтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Motta M. Competition Policy: Theory and Practice. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. ISBN 9780521016919. URL: https://www.cambridge.org/gb/universitypress/subjects/economics/industrial-economics/competition-policy-theory-and-practice?format=PB
2. Stigler G. J. The Theory of Economic Regulation. *The Bell Journal of Economics and Management Science.* 1971. Vol. 2, No. 1. P. 3–21. URL: https://bfi.uchicago.edu/wp-content/uploads/2023/02/3003160.pdf
3. Nanopoulos, E., Vergis, F. The Inherently Undemocratic EU Democracy. In: The Crisis behind the Eurocrisis: The Eurocrisis as a Multidimensional Systemic Crisis of the EU / ed. by E. Nanopoulos, F. Vergis. Cambridge: Cambridge University Press, 2019. P. 122–155. DOI: https://doi.org/10.1017/9781108598859.007
4. Competitive Neutrality Toolkit. OECD. 2024. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/06/competitive-neutrality-toolkit_c3fe45c3/3247ba44-en.pdf
5. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/3659-12
6. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2210-14
7. Про затвердження Положення про порядок розгляду заяв та справ про концентрацію суб'єктів господарювання : Розпорядження Антимонопольного комітету України від 19.02.2002 № 33-р. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/z0284-02
8. Про затвердження Порядку подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги : Розпорядження Антимонопольного комітету України від 04.03.2016 № 2-рп. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/z0501-16
9. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 01.07.2014 № 1555-VII. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1555-18
10. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2073-20
11. Корупційні ризики надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності в Україні /І. Коліушко, В. Тимощук, О. Банчук та ін.; І. Бекешкіна; Центр політико-правових реформ, Фонд «Демократичні ініціативи». Київ : Москаленко О. М., ФОП, 2009. 196 с. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/781/Coruption_CPLR_FINAL.pdf
12. Council Regulation (EU) 2015/1589 of 13 July 2015 laying down detailed rules for the application of Article 108 of the Treaty on the Functioning of the European Union (codification). *Official Journal of the European Union.* 2015. L 248. P. 9–29. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2015/1589/oj/eng
13. Jones, A., Sufrin, B., Dunne, N. Jones & Sufrin's EU Competition Law: Text, Cases & Materials. 8th ed. Oxford: Oxford University Press, 2023. 1424 p. DOI: https://doi.org/10.1093/he/9780192855015.001.0001
14. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Article 107 (ex Article 87 TEC). *Official Journal of the European Union.* 2008. C 115. P. 91–92. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A12008E107
15. Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty. *Official Journal of the European Union.* 2003. L 1. P. 1–25. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2003/1/oj/eng
16. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Article 101. EUR-Lex. OJ C 326, 26.10.2012. P. 88–89. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/art_101/oj/eng
17. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Article 102. EUR-Lex. OJ C 326, 26.10.2012. P. 89. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/art_102/oj/eng
18. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода; Україна від 27.06.2014 *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_011
19. OECD. OECD Economic Surveys: Ukraine 2025. Paris : OECD Publishing, 2025. DOI: 10.1787/940cee85-en. URL: https://doi.org/10.1787/940cee85-en
20. OECD. The Promotion of Competitive Neutrality by Competition Authorities. Paris: OECD Publishing, 2021. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/11/the-promotion-of-competitive-neutrality-by-competition-authorities_f82583c2/8383be43-en.pdf
21. OECD. OECD Peer Reviews of Competition Law and Policy: Ukraine 2025. Paris: OECD Publishing, 2025. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/11/oecd-peer-reviews-of-competition-law-and-policy-ukraine-2025_92b30786/218e6881-en.pdf
22. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-17
23. OECD. Public procurement in the post-war reconstruction of Ukraine – main challenges. Paris: OECD, 2023. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/08/public-procurement-in-the-post-war-reconstruction-of-ukraine-main-challenges_df1d3017/c427b561-en.pdf
24. OECD. Enhancing Resilience by Boosting Digital Business Transformation in Ukraine. Paris: OECD Publishing, 2024. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/05/enhancing-resilience-by-boosting-digital-business-transformation-in-ukraine_c2e06e50/4b13b0bb-en.pdf
25. Антимонопольний комітет України. Звіт за 2024 рік. Офіційний вебсайт АМКУ. URL: https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2024
26. European Commission. Commission Staff Working Document: Ukraine 2025 Report. SWD (2025) 759 final, 04.11.2025. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/17115494-8122-4d10-8a06-2cf275eecde7_en?filename=ukraine-report-2025.pdf

Дата першого надходження статті до видання: 20.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.02.2026